

NORME Ljubljano pokriva fosfor: razum me zapušča,
Ljubljana je gola, razum me obišče: visoko!
Vadim. Obrvi, nos, ustnice: vse tenko in precizno.

Sam sem se spomnil začeti to, nihče mi ni rekel,
nihče ni prišel z besedami, da zdaj pa naj kar,
sam sem ta, ki hodi, sam sem ta, ki hoče.

Vlak vse bolj hiti, jaz se smejem smejem smejem,
solze so grenke in tople, kakor spomini, in čiste;
noter pa ven hodim, da sem notri in zunaj,

saj kdo pa ve, da imam namesto srca dve kili denarja.

Sandi
Sitar

Medigra

Iz romana
Razlika med enim vrabcem

Klovn stopi skozi spuščeni zastor. V nastali reži je za hip videti odrske delavce, kako odnašajo in prinašajo kulise. Toda že se usmeri vsa pozornost na klovna, ki je medtem prišel v ospredje, čisto do luči na spodnji rampi, tako da zdaj osvetlujejo raznobarvni prameni. Razločno je tudi videti poudarjeno odrsko masko, kar prvi hip nekoliko zmoti.

Počéne in pozvoni s kraguljčki. Išče čim bolj neposreden stik z gledalci, preskoči rampo in zdaj, ko je vsa svetloba za njim, je viden le kot senca, dokler se ne prižgeta dva stranska žarometi in ne spojita na njem svojih krogov.

Ko spregovori, zbuja občutek, da se še bolj približuje. Tako blizu je že ljudem, da ga ne morejo videti celega: zgoraj

in spodaj, pri najbolj širokih kretnjah pa tudi od strani ga režejo robovi slikovnega polja. To povzroča občutek popolnega vživetja: klovna tam spredaj sploh ni več, to smo zdaj mi sami.

Predstavljajte si,
 reče glas v nas,
 okno in skozenj razgled.
 Opazovalna točka je nekoliko dvignjena,
 spodaj se razprostira mesto.
 Predstavljajte si zdaj še moža srednjih
 ali, še bolje, nedoločljivih let
 in pomečkanega kakor njegova pidžama.
 Kajti pravkar je vstal,
 čeprav sredi belega dne.
 Dobro, zdaj pozor,
 zdaj pride vprašanje:
 Mož gleda skozi okno,
 dol, na že prej omenjeno mesto.
 Potem začne obračati glavo.
 Obrača jo in pogleda proč.
 Kaj vidi sedaj? — Steno, seveda!
 In ob njej svojo povaljano posteljo.
 Ko je trznil iz spanca,
 je vstal na napačno stran.
 Z vso močjo je udaril v steno,
 še sedaj se čuti kot freska.
 A vrnimo se k našemu vprašanju!
 Po pravkar opisanem zasuku glave,
 ob spominu na udarec
 — ne moreš z glavo skozi zid! —
 zasuče glavo in pogled
 nazaj na tisto mesto.
 Kaj prej in kaj vidi zdaj?
 Kakšna je razlika med enim mestom?
 To je vprašanje.
 Pravite nobena? — Napak, motite se!
 Pomislite bolje! — Ne veste?
 Da naj jaz? No, prav. Torej jaz!

Nekdo izza zavese, črno oblečen, da ga komaj opazimo, le bele roke in za hip obraz, pride od strani in prinese kitaro. Klovni sede na rob, zdaj je še bolj pred nami. Začne peti, pri tem se spremlja na kitari. To je električna kitara, žice vodijo nekam pod oder, tako da je petje tik pred nami, spremljava pa, čeprav elektronsko ojačena, prihaja iz velike daljave in s časovnim zastankom. Klovni uporabi vse glumaško znanje, da bi s svojim

nastopom vzbudil čim prepričljivejši vtis našega lastnega notranjega glasu, da pojemo sami.

Njegova pesem razpada v dva dela.
 Prvi del pesmi se začneja z opisom mestne vedute.
 To je podoba dokaj puste, skoraj grozljive kulise.
 Ljudje, ki se gibljejo po tem prizorišču,
 so v svojem bistvu dobri.
 Okolje, seveda, jih v tem nekoliko ovira,
 vendar si kar naprej prizadevajo,
 da bi poboljšali svet,
 ohranili njegove dobrine in jim pridali še novih,
 medsebojne odnose pa, še zlasti sosedske,
 da bi napravili znosne.
 Skozi to mesto gre zdaj tudi sam,
 z nekoliko privzdignjenega roba
 se spušča v njegovo središče.
 To je njegova vsakodnevna pot.
 Prihaja v živahno vrvenje, ki ga potrjuje
 v tem, da je živ. Kljub velikemu številu,
 kakor da jih vse pozna in da vsi poznajo njega.
 Včasih se to izraža v drobni pozornosti,
 kimanju, kretnji v pozdrav, rahlem nasmešku,
 vsaj toliko, da ne greš kar tako mimo.
 V privzdignjeno razpoloženje ga spravlja
 lepota teh ljudi. Dokler je mlada,
 nezadržno izbija. Kar vre.
 Kasneje se nekoliko umiri, postane zrelejša.
 Še pozneje se potegne noter; ne da se še,
 čeprav že opazno prekrita s sledovi let.
 To si misli in gre čez most.
 Spotoma se ozre na razsežna prodišča,
 v katerih se izgublja reka.
 Sreča več znancev,
 dobro jim dé njegova spodbudna beseda:
 Danes izgledate sijajno! Ne, ne, res,
 naravnost čudovito. — In odtava rakasti bolnik,
 do zadnjega se bo držal na nogah
 in potem ga bo hitro pobralo. —
 Ne more pomagati, tak je.
 Pri vsej njegovi legendarni raztresenosti
 — po mestu krožijo anekdote,
 na primer kako se je nekega dne
 pripeljal s kolesom na policijsko postajo,
 da ukrade isto kolo,
 ki je bilo njegovo —

začuda dobro vsakogar pozna,
vsakogar z njegovimi majhnimi in velikimi težavami.
Največkrat komaj opazno, vendar nepogrešljivo
jim pomaga živeti. Že koliko pomaga samo to,
če komu nakloniš zgolj navidezno pozornost!
Res je lahko le navidezna
— kje vse se ti medtem sprehaja misel,
saj imaš lastne, še hujše probleme —
vendar naj kar govori, tako mu bo laže.
In že mu strese roko in gre dalje.
Tako, tukaj je zdaj ta kavarna,
na glavni ulici, v strogem centru.
Vselej ista miza ga ob tej uri že čaka.
Mala bo precej pri njem
s svojim snežno belim prtičkom.
Toda njemu je bolj všeč tista rdeča,
zadaj, za ekspresnim avtomatom.
Nekega zelo zgodnjega jutra,
ko jo je spremljal,
— fasade so pravkar dobivale barve —
ga je po dolgem postajanju
na praznem hodniku za pešce,
pred hišo, v kateri stanuje,
obetavno poljubila. — Ne samo ona,
še več jih je, ki bi si tega želele!
Težave pri izbiri in pa bojazen,
da bi se zameril ostalim,
so ga vse dotlej ohranile samskega.
Tako je ves poln moči, še posebej na pomlad.
Dolgo ne bo več izdržal brez redne preskrbe. —
Je že tukaj, niti naročiti mu ni bilo treba;
počasi sreba vsak dan isto,
in ko je kozarec do dna,
ga mala precej zamenja.
Medtem posluša tja v en dan vržene besede.
Vendar, če jih ne jemlje tako plitvo,
se mimo običajnih praznih tem
često prebije pripoved
o zdaj vztrajnih, zdaj krčevitih težnjah
po približevanju k nekemu idealnemu stanju.
To je njihovo gibalo, to jih žene!
In medtem, ko takole posedaš,
zreš v rdeče dekle tam zadaj
ali na ulico skozi filter prašnega stekla,
ko v presledkih zoriš svojo misel,
ki bo nekega dne zares dozorela,

— takrat pojdeš in napraviš! —
kot rečeno, ko takole posedaš,
pride vse do tebe.
Le navidez si obrobna figura,
v resnici imaš vse kot na dlani
in nič bi ne moglo brez tebe.
— Ne, nocoj ne boš potegnil pozno v noč. —
Ve, da bo manjkal pri stalnem omizju,
vendar ne, legel bo in bo bral.
Morda bo izpopolnil svoje zapiske;
ko jih je začel, bolj zato,
da poglobljeno sklene dan,
si še daleč ni mogel misliti,
da bodo sčasoma pridobili tolikšen pomen
in tolikšno težo. Nekakšna kronika tega mesta.
Najbolj posrečeno pa je to,
da skoraj nihče ne ve za njegovo početje.
To bodo strmeli, ko bo odšel
in jim zapiski — kakor slučajno pozabljeni —
padejo v roke! Kajti odšel bo gotovo.
Z vrzeljo, ki jo tako povzroči,
se bo šele pokazalo, kdo manjka.
Pravzaprav niti to ni pravi razlog.
A čuti, kako vse prerašča.
Mora drugam, kjer je več prostora
in več možnosti za razvoj.
Tako bo odšel. Ne, ne še jutri,
preveč ga še potrebujejo tukaj,
dokončati mora nekatere stvari,
potem bo lahko odšel. Zagotovo.
Za zdaj je še zmerom tu,
spet gre čez most in na križišču
— to je ob tej uri običajen pojav —
stoji tisti pesnik, tista nesreča,
in okrog njega se zmerom zberejo ljudje.
Recitira. Potem bo šel naokrog,
da bi pobral prostovoljne prispevke.
»Kaj moremo, če dežuje?«
— Kaj moremo? Neumnost! Vendar tako neumna,
da je že skoraj prijetna. —
»Lahko pa bi razpeli rjuhe
in lovili vanje dežne kapljice
ter jih prodajali
po 25 din.«
— Ali je v tem nesmislu kaj smisla?
Najbrž je, čeprav skrit pod poplavo besed.

Vendar ne bo čakal do konca.
 Pesnik ga je že opazil iznad papirjev,
 spet ga bo prosil za jurja.
 Pa tudi sicer je bolje, da precej gre. —
 Pada mrak, to je začetek noči.
 Okno je postalo okvir,
 mesto je postalo nevidno.
 Vendar se, kakor čez dan,
 nadaljuje boj proti temi;
 zdaj z lučmi.

To odpoje in odbrenkne. Nekoliko poskoči, za njim poskoči do stropa levo in desno njegovi močno povečani senci. Potem spet sede in čaka, da se v parterju, kjer je medtem zašumelo, pomiri.

To je drugi del njegove pesmi.
 Tudi ta se začneja z opisom mesta.
 Vendar zdaj ne gre več
 za predhodno ustvarjanje vzdušja
 To je le popis hiš, ulic in trgov.
 Vsakdo mora sam sebe postaviti noter.
 Kakor on. Zdaj gre od doma proti tisti kavarni.
 Srečuje ljudi: kako so napravljeni,
 kakšni so njihovi obrazi,
 kako jih oživlja mimika,
 kaj govore ob spremljavi rok.
 Za mlajšo rajši pogleda kakor za staro,
 vendar ne toliko, da bi šel za njo.
 V tem mestu ga vsi vsaj napol poznajo,
 nemogoče je, že zaradi nje. Res je težko,
 na ulici bi bil preveč vsiljiv,
 v službi pa, prodajalka, recimo,
 ali tisto rdeče dekle iz kavarne,
 ne, tam tudi ne moreš. Nekaj fraz
 in preračunana kretnja v lase.
 Nekoč je spremljal tisto rdečo,
 zgodaj zjutraj, ulica brez ljudi.
 Dolgo jo je moral nagovarjati
 in potem je le popustila,
 in ko jo je poljubil,
 mu je vrnila z jezikom.
 Zakaj nisi precej, ji je rekel.
 Bilo mi je nerodno, mu je rekla.
 Kaj si bo mislil o meni,
 ko sem tako brez izkušenj!

Vi preberete vse tiste knjige
in ste polni najrazličnejših fint.
Jaz pa kar tako, po domače!
— No, to se ni moglo nadaljevati.
Toda nekoč se bo moralo nekaj zgoditi,
nekaj spremeniti; če čakaš, pride!
Vendar — že od kdaj ne čaka več.
Edina možnost je še v preselitvi.
Daleč proč, drugo mesto, skratka — drugam.
To tukaj je že nemogoče,
kako iz dneva v dan sedaš
v to smrdljivo kavarno
in kako te postrežejo
— ne da bi usta odprl —
vselej isto, danes tako kot včeraj.
Prišlo mu je že na misel,
da bi presenetil malo,
ukazal bi ji, naj odnese prineseno
— to bi pogledala tista rdeča za pultom! —
in naj prinese nekaj čisto drugega.
Pa kaj! Saj se ne splača. Sprememba,
to je nekaj drugega, nekaj velikega,
v kar sploh več ne verjame.
In tako se mora zadovoljiti
s temi drobnimi rečmi.
Naposled, to si mora priznati,
mu tudi to že pomeni življenje.
Čeprav se ti — takole včasih — obrne.
Nenadoma planeš iz spanja,
butneš v steno, odtavaš do okna:
tema je; gledaš ven,
zunaj ni ničesar.
Morale bi biti vsaj mestne luči,
a ni prav ničesar.
Hkrati s celim živčnim sistemom
doživljaš trenutke tesnobe,
gnusa in groze. Bral si o tem,
toda zdaj, ko doživljaš, je drugače.
Ko mine, ležeš izčrpan na posteljo,
narahlo se treseš, pa ne od mraza:
pravkar si se z nečim srečal,
predrlo je vse bariere,
čuti so bili blokirani,
vendar je šlo mimo čutov,
po nekih drugih kanalih.
Bilo je — težko je reči, kako,

vendar kličeš trenutek nazaj,
razočaran, ker je mimo.
Prav ima tisti pesnik tam spodaj,
ki so ga tako hudo topli po glavi,
da so se mu verzi zmešali:
Ne bi smeli gledati dežja kar tako!
Morali bi kaj storiti, rjuhe ali kaj,
morali bi izsiliti vnovčenje
vsake posamezne kapljice,
kajti vsaka je dragocena.

*Ali je utihnil? Seveda, utihnil je, že nekaj časa ne poje več.
Nagnil se je nad svojo kitaro, kakor da za poslednjim izzvenom.
Toda ne, saj prihaja od drugod, iz nevidnih zvočnikov, ki zdaj
iz ozadja, nekje iz globine, šumijo.*

*Zarometa ugasneta, klovn izgine. Šele sedaj se oglasi medel
aplavz. Luči v dvorani zagorijo, klovn se pride poklonit. Parter
se oglasi močnejše. Klovn dvigne roko, zdaj spregovori s spre-
menjenim glasom, kakor višji organizaciji podrejeni uslužbenec
gledališča:*

S tem nastopom, dragi gledalci,
smo skušali izpolniti premor,
potreben zaradi spremembe na sceni.
Zdaj spet nadaljujemo našo igro.

Luči v dvorani prično ugašati.